

Leidraad toegang preventief-ambulant

-hulpmiddel voor onderscheid jeugdhulp en preventie bij beleidsinformatie Jeugd-

Achtergrond

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het hele jeugdveld. Daarom is het belangrijk dat gemeenten beschikken over kwalitatief goede beleidsinformatie, over het jeugdhulpgebruik en de inzet van jeugdbescherming en jeugdreclassering. In mei 2016 zijn de resultaten van een onderzoek naar de volledigheid en betrouwbaarheid van beleidsinformatie opgeleverd. In de rapportage hebben de onderzoekers geconcludeerd dat het begrip jeugdhulp goed omschreven is, maar dat een definitie van het begrip preventie ontbreekt.

Daarbij is van belang mee te wegen dat gemeenten nieuwe en andere vormen van zorgarrangementen ontwikkelen, waarbij jeugdhulp steeds meer geïntegreerd wordt in de bredere context van hulpverlening aan gezinnen. Ook wordt in sociale wijkteams naast de toegangsfunctie ook preventie en jeugdhulp ingezet. Er is behoefte aan een leidraad die behulpzaam is om als aanbieder, wijkteam of gemeente op eenvoudige wijze de afweging te maken welke activiteiten moeten worden beschouwd als vormen van jeugdhulp en waarover daarom gegevens aangeleverd moeten worden bij CBS voor de beleidsinformatie jeugd en welke activiteiten niet vallen onder het begrip jeugdhulp en waarover dus geen gegevens aangeleverd moeten worden bij CBS. Deze leidraad is nadrukkelijk bedoeld als een dynamisch model, waaraan regelmatig onderhoud zal worden gepleegd. Deze leidraad is een hulpmiddel voor het bepalen van het onderscheid van jeugdhulp en preventie voor het leveren van Beleidsinformatie Jeugd en wordt als bijlage toegevoegd aan het informatieprotocol beleidsinformatie Jeugd.

Het begrippenkader in de Jeugdwet

In de Jeugdwet is het begrip **jeugdhulp** als volgt gedefinieerd:

1. ondersteuning van en hulp en zorg, niet zijnde preventie, aan jeugdigen en hun ouders bij het verminderen, stabiliseren, behandelen en opheffen van of omgaan met de gevolgen van psychische problemen en stoornissen, psychosociale problemen, gedragsproblemen of een verstandelijke beperking van de jeugdige, opvoedingsproblemen van de ouders of adoptie gerelateerde problemen;
2. het bevorderen van de deelname aan het maatschappelijk verkeer en van het zelfstandig functioneren van jeugdigen met een somatische, verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke beperking, een chronisch psychisch probleem of een psychosociaal probleem en die de leeftijd van achttien jaar nog niet hebben bereikt, en
3. het ondersteunen bij of het overnemen van activiteiten op het gebied van de persoonlijke verzorging gericht op het opheffen van een tekort aan zelfredzaamheid bij jeugdigen met een verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke beperking of een

somatische of psychiatrische aandoening of beperking, die de leeftijd van achttien jaar nog niet hebben bereikt.

Jeugdhulp kan vrij toegankelijk zijn of niet. Dit bepaalt de gemeente bij verordening. De regeling beleidsinformatie gaat over zowel de vrij toegankelijke als de niet vrij toegankelijke jeugdhulp.

Een deskundige **toegang** tot jeugdhulp en tot jeugdbescherming is in de Jeugdwet niet expliciet gedefinieerd, maar wel een uitdrukkelijke taak van de gemeente op grond van de artikelen 2.3, eerste lid, 2.4, eerste lid, en 2.6, eerste lid, onder b, van de Jeugdwet. Deze taak wordt in de praktijk vaak uitgevoerd door organisaties (bijvoorbeeld wijkteams en Centra voor Jeugd en Gezin) en professionals die ook preventie en soms ook lichte vormen van jeugdhulp verlenen.

Onderscheid jeugdhulp vs. preventie en toegang

De Jeugdwet maakt onderscheid tussen preventie en jeugdhulp. De afbakening tussen preventie enerzijds en jeugdhulp, toegang en de inzet van jeugdbescherming en jeugdreclassering anderzijds is in de Jeugdwet echter niet haarscherp. Een onderzoek van het Nederlands Jeugdinstituut wijst uit dat dit onderscheid ook niet goed te maken valt¹. De Jeugdwet kent slechts een relatief globale definitie van het begrip preventie en kent geen formele definitie van toegangswerkzaamheden. Daardoor kan de interpretatie per gemeente en per instelling variëren. Vormen van preventie kunnen beschouwd worden als, of zich ontwikkelen tot, vormen van jeugdhulp en vice versa. Gesprekken met een medewerker van de gemeentelijk georganiseerde toegang kunnen preventieve aspecten bevatten en kunnen ook uitgroeien tot jeugdhulp. Veelal wordt de verlening van jeugdhulp die dicht tegen preventie aan zit, echter niet meegenomen in de aanlevering van gegevens aan CBS. In veel gevallen omdat het niet te herleiden is tot individuele cliënten maar alleen op populatieniveau gericht is. Hierdoor zullen er verschillende interpretaties blijven bestaan voor de begrippen preventie en jeugdhulp. Daarom hebben de opstellers (JB Lorentz) samen met een gewogen vertegenwoordiging van gemeenten een leidraad ontwikkeld voor de afbakening van het begrip jeugdhulp. We beschrijven onderstaand de kenmerken van preventie. Op basis hiervan kan een gemeente of jeugdhulpaanbieder een eerste afweging maken. Mocht er vervolgens nog onduidelijkheid zijn, dan zijn er ondersteunende afwegingen die een gemeente, wijkteam of aanbieder kan gebruiken voor het maken van zijn keuze.

Kenmerken preventie en toegang

Voor de afbakening van preventie en toegang ten opzichte van jeugdhulp geldt als uitgangspunt dat **preventie en toegang** gericht zijn op:

1. Pedagogische hulp en lichte opvoedondersteuningsvragen: het bieden van opvoedingsondersteuning aan ouders en gezinnen waar lichte problemen zijn of dreigen te ontstaan en (school)maatschappelijk werk.

¹ <http://www.nji.nl/nl10/Download-NJi/Beleidsinformatie-stelselherziening-jeugd-meetbare-preventie.pdf>

2. Signalering: met inbegrip van de coördinatie tussen signalerende instanties

3. Toeleiding tot het hulpaanbod: dit heeft betrekking op het totale lokale en regionale hulpaanbod, zoals vroeg- en voorschoolse educatie, onderwijsachterstandsvoorzieningen en HALT-voorzieningen

4. Coördinatie van zorg: dit betreft het regisseren, afstemmen en zo mogelijk bundelen van zorg in het geval dat meerdere hulpsoorten nodig zijn om een jeugdige of gezin te ondersteunen.

5. Vraagverheldering: samen met iemand inzicht krijgen in de mogelijkheden en belemmeringen die iemand ervaart in het dagelijks leven, zodat bepaald kan worden naar welk hulpaanbod (eerstelijns of tweedelijns) iemand toegeleid gaat worden. Vraagverheldering is dus niet diagnostiek. Het kan worden uitgevoerd in het kader van cliëntondersteuning in de zin van de Wmo 2015.

Aanvullende afwegingen

Houdt bij lichte ondersteuning en jeugdhulp onderstaande afwegingen in het oog in de beoordeling of er sprake is van preventie of jeugdhulp die als zodanig geregistreerd dient te worden:

1. Vigerend beleid voor 1 januari 2015. Al het vigerend beleid vanuit de gemeente voor 1 januari 2015 geldt als preventie. Deze taken van preventieve jeugdhulp kwamen dus niet over vanuit het Rijk op 1 januari 2015, maar maakten reeds onderdeel uit van de gemeentelijke begroting (waaronder prestatieveld 2 van de Wmo2007).

2. Dossiervorming. Bij preventie vindt er veelal geen dossiervorming plaats in de vorm van een zorg- of ondersteuningsplan of verslaglegging van hulpverlening.

3. Anonieme adviezen of consulten. Als een jeugdhulpaanbieder een jeugdige (anonieme)adviezen of consulten biedt, ook al is dat voorafgaande aan de start van jeugdhulp, dan geldt dit niet als jeugdhulp waarover gegevens verstrekt moeten worden aan CBS. Dit geldt tevens voor het verstrekken van folders en overige vormen van informatie.

4. Gecertificeerde instellingen leveren geen jeugdhulp. Zij leveren aan CBS alleen gegevens over hun activiteiten in preventief justitieel kader en over de dwangmaatregelen jeugdbescherming en jeugdreclassering.

5. Aanspraken Zvw tot 1 januari 2015. Ondersteuning die onder de Zvw bekend stond als geïndiceerde preventie op het gebied van geestelijke gezondheidszorg, valt onder jeugdhulp en dient als zodanig aangeleverd te worden.

6. Specifieke duiding in de memorie van toelichting bij de Jeugdwet. Binnen het palet van de jeugd-ggz vallen onder andere de preventieve zorg, zoals voor kinderen van ouders met psychiatrische of verslavingsproblematiek (KOPP/KVO), deelname in zorgadviesteams en diagnose. Ook deze vormen van hulp vallen onder de jeugdhulp en moeten als zodanig geregistreerd worden.